

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Titvlvs XLVIII. De Ecclesiis Ædificandis Vel Reparandis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

TITVLVS XLVIII.

DE ECCLESIIS AEDIFICANDIS VEL REPARANDIS.

CAPITULUM I.

Quicunque.

PARAPHRASIS.

Statutum fuit in Concilio Moguntino sub Carolo Magno, ut quicunque beneficium Ecclesiasticum habet, omnino adjuvet ad recta Ecclesiarum restauranda, vel ipsas Ecclesias emundandas,

SUMMARIUM.

1. Ecclesia possunt aedificari à quolibet, legitimo tamen consensu interveniente.
2. Ad quem spectet collapsarum, aut ruinosarum Ecclesiarum reparatio de iure antiquo?
3. Quid statuatur in hoc casu ius novum Trid. Con. slij?
4. Communiter tamen dicitur, tam circa Ecclesias, quam ad eas parochiales, quae eodem cum Ecclesijs censentur iure, attendendam loci consuetudinem.

Notandum primò. A quolibet quidem posse aedificari Ecclesiam (in proprio fundo scilicet, vel in alieno, fundi tamen domino tacite saltem, & liberè contentiente) non tamen sine consensu Episcopi; aut si in loco exempto aedificetur, non sine consensu Summi Pontificis, uti patet ex cap. 4. de Religiosis domibus cap. 14. §. praterea de privileg. & cap. 4. §. prohibens eodem in sexto. Collapsas autem aut ruinosas Ecclesias reparare, de iure antiquo spectat ad ipsam Ecclesiam, si pro fabrica certam redditu portionē habeat cap. 1. & 2. caus. 10 q. 3. vel si non habeat, aut non habeat sufficien-

tem, ad Rectorem talis Ecclesiae, & illius Ecclesiae beneficiarios, si sustentationi suae congruae superflua habeant, pertinet, uti patet ex h. cap. & cap. de his 4. h. t. ac cap. final. de his quae à major. parte &c. Cum illius utique, qui de redditibus Ecclesiae vivunt, & quibus pars ad fabricam spectans, fortasse concessa est, vel maxime incumbat, Ecclesiae providere de redditibus, quos percipiunt ex Ecclesiae bonis, necessarij tamen non sunt ad sustentationem congruam. Quin imò rectè putant aliqui, quamvis redditus omnes, quos percipit Ecclesia Rector illius, necessarij huic fortassis essent, non quidem ad vitam sustentandam, sed ad statum sui decentiam, & conditionem, de his tamen sustentationi vitae superfluis teneri parochum, aut beneficiatum ad reparationem Ecclesiae, cum status & decentia Ecclesiae praeferenda utique sint statui & decentiae parochi, vel beneficiati talis Ecclesiae. Quòd si tamen nec parochus nec beneficiati habeant, ut Ecclesiam reparare possint, tenentur ad illius reparationem parochiani omnes, qui in illa Ecclesia Sacramenta percipiunt; & quidem non tantum plebei, sed etiam nobiles, & quicunque alij parochiani, aliàs à tributis exempti, pro ut docent communiter omnes in cap. de his 4. h. t.

Notandum secundò. Quòd hoc ius antiquum videatur in aliquo correctum à Trident. Sess. 21. cap. 7. de reform. dum dicit, Episcopis etiam tanquam Sedis Apostolicae Delegatis incumbere, ut Ecclesias parochiales collapsas, etiam si juris patronatus sint, refici & innovari procurent ex fructibus, & proventibus quibuscunque, ad Ecclesiam quo-

quomodocunque, pertinentibus: statuens insuper, ut si non fuerint sufficientes, omnes Patronos (ob ea scilicet, quæ patrono competunt, quamvis nullam ab Ecclesia illa pensionem habeant ut probabiliter *in relatum Trident. cap.* docent aliqui) & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs provenientes, percipiunt; aut in illorum defectum, parochianos, omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, quæcunque appellatione, exemptione, & contradictione remotâ; concedens tandem licentiam Episcopis, ut si nimia egestate laborarent Ecclesijs, ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferant, tum dictas parochiales, quam alias Ecclesias directas; & facultatem dent in profanos usus (non tamen tordidos) erecta ibi cruce convertendi. Ita *Trident. l. c.* Communiter tamen omnes advertunt hac in re, & quaestione, quinam ad Ecclesiam talem reparandam (aut ædes parochiales dirutas, quas eodem jure censi debere Cardinales Concilij Trident. Interpretes declararunt) concurrere debeant, & quo ordine, consulendam esse loci consuetudinem.

CAPITULUM II.

Cum dicat Apostolus.

PARAPHRASIS.

Graviter conqueritur Alexander III. in Concilio Lateran. quod aliqui non tam, quæ JESU Christi, quam quæ sua sunt quærentes, Leprosos, quis cum sanis habitare non possunt, neque cum illis, ad easdem Ecclesias convenire, peculiare Ecclesias, & cæmeteria non permittant, neque proprium Presbyterum, qui divina ipsis administret; præcipit proinde, ut communitati Leproforum hæc talia non prohibeantur, ita tamen, ut injuriosi hi non sint veteribus Ecclesijs circa jura parochialia; neque enim, ut ait Pontifex, quod pro pietate illis concessum est, ad aliorum injuriam redundare debet; ad

decimas tamen ex hortis suis, & nutrimentis animalium dandas cogi non posse.

SUMMARIUM.

1. Leprosi, si plures eorum simul habitent, sua peculiari Ecclesia, cæmeterium, & Presbyter, etiam intra limites parochialis Ecclesiæ concedi debet, sine damno tamen graviori parochialium.
2. Privilegium Leprosi concessum circa decimas extendi non debet.

Notandum primò. Eo quod leprosi cum sanis habitare non debeant, neque morbo da inficiat sanas oves, ut ait *Glossa in h. cap.* statuit Concil. Lateran. ut suam peculiarem Ecclesiam, & cæmeterium edificare possint, etiam intra limites alterius Ecclesiæ parochialis, ubi plures in communem simul habitantes leprosi commemorantur (fortasse decem, ut ait *Glossa v. m.* vel etiam pauciores, modò Ecclesiam velint dotare) quibus per proprium Presbyterum divina mysteria & Ecclesiastica sepultura ibi celebrentur; ita tamen, ut circa jura parochialia, decimas v. g. mortuaria, oblationes, primitias &c. si horum aliquis usus est, grave præjudicium non interatur veteribus Ecclesijs (quia etsi princeps alicui concedat edificare in loco publico, hoc intelligitur facere sine damno alterius, *L. secunda §. si quis à principe ff. de quodam loco publico &c.* neque alterius inopia relevari debet cum alterius jactura *cap. 18. can. 22. q. 1.*) quibus sua jura vult Pontifex integre, nisi in quantum in hoc *cap.* conceditur.

Notandum secundo. Privilegium concedi in hoc *cap.* leprosis, quod cogi non possint ex hortis suis proprijs, qui sunt in circuitu ædium suarum, & ad usum eorum deputati (aliter enim sentiendum esset, ut ait *Abbas in cap. hoc*, si longius distaret horti illi, vel fructus ex illis venderentur) & nutrimentis suorum animalium (scilicet

iterum hæc verba Panormit. *L. c.* ex communi aliorum intelligit) decimas solvant: quia tamen hoc privilegium, in quantum contra Ecclesiam, cui de jure communi solvi debeant decimæ, communiter odiosum esse censetur, hinc extendendum non est ad alia, v. g. leprosis propria prædia, neque ad hospitale commune leprosis, & alijs infirmis, cum verba odiosa talis privilegij stricte sint interpretanda.

CAPITULUM III.

Ad audientiam.

PARAPHRASIS.

Intellexerat Alexander III. Pontifex, quod in Archidiaconi Eboracensi villa quadam, tantum distaret ab Ecclesia parochiali, ut hyemali tempore, sine magna difficultate parochiani, ad Ecclesiam parochialem accedere non possint, neque congruo tempore divinis officijs interesse: horum proinde subditorum comotus incommodis, villæ illius dominus, & animarum illarum bono consulturus, petijt à Pontifice, liceret sibi in illa villa Ecclesiam ædificare, quam dotaturus esset, & in ea presbyterum constituere, qui villæ illius incolis divina administraret, cum etiam ob abundantes redditus parochialis Ecclesiæ, ex villæ hujus obventionibus ademptis, magnum præjudicium, aut damnum passura non esset majoris Ecclesiæ illius Rector. Huic proinde præ petitioni, ut deferat Pontifex, mandat Diacono Eboracensi, non tantum, ut exstruendæ Ecclesiæ facultatem tribuat, si tamen veritate nitantur preces; sed ut in ea Sacerdotem instituat, ad præsentationem Rectoris majoris Ecclesiæ cum consensu patroni, ad suam sustentationem, obventiones illius villæ percepturum, sublato appellationis obstaculo; ita tamen, ut competens honor Ecclesiæ matri servetur, & si voluerit, impedire matri Ecclesiæ Rector,

aut presbyterum idoneum præsentare distulerit, Archiepiscopus nihilominus opus illud fieri curet, & presbyterum instituat.

SUMMARIUM.

1. Si justa & legitima causa necessitatis exigat, potest intra limites parochialis antiquæ Ecclesiæ, nova edificari etiam cum aliquo antiquæ præjudicio.
2. Sola tamen parochianorum multitudo non est sufficiens causa nova parochiæ edificandæ.
3. Sna tamen servari debet reverentia & honor competens matri Ecclesiæ.
4. Rector habet jus præsentandi parochum in nova Ecclesiæ si ex ejus redditibus dos nova Ecclesiæ constituta fuit.

Notandum primò. Non posse quidem ordinari intra limites alicujus parochiæ, novam parochialem Ecclesiam, cum præjudicio illius ædificari, *cap. 43. & cap. 44. caus. 16. q. 1.* posse tamen nonnunquam id fieri, si justa & legitima necessitatis causa hoc exigat (quod scilicet magna sit difficultas, ob distantiam aut viarum incommoda ad parochialem Ecclesiam antiquam accedendi, pro percipiendis Sacramentis, & divinis audiendis, ex *h. cap. & Sess. 21. Trid. Concilij cap. 4. de reform.* patet, ita ut novæ Ecclesiæ presbytero ex redditibus antiquæ Ecclesiæ, si alia dos non adsit, & redditus antiquæ Ecclesiæ ita abundant, ut pro utriusque presbyteri congrua sustentatione sufficiant, portio sua assignetur; ex arbitrio Episcopi, etiam ut Sedis Apostolicæ delegati, quidquid contradicat, aut repugnet antiquæ Ecclesiæ Rector.

Notandum secundò. Justam & legitimam causam novæ parochiæ intra fines alterius erigendæ, non esse solam magnam parochianorum multitudinem, quibus ad divina præstanda, unus presbyter parochus sufficere non potest (quo in casu *Trident. c. 4.* vult, ut Episcopi cogant eos, ad quos

Xxx

cura

cura animarum pertinet, tot sibi sacerdotes adungere, quot ad divina ministeria administranda necessarii erunt) sed eam præcipuè, tam in *b. cap.* quàm relato *Trident.* loco assignari, quòd sine magna difficultate, & incommodo, ob locorum v. g. distantiam, vel ob viarum incommoda, ad matricem, sive antiquam parochialem Ecclesiam parochiani accedere non possint, ut congruo tempore divinis officiis intersint: quanta autem ea distantia esse debeat, & quæ incommoda, ut novæ tali Ecclesiæ ædificandæ locus detur, iudicis (Episcopi scilicet) arbitrio relinquitur: prout ejus etiam arbitrio relinquitur, quanta multitudo, & necessitas esse debeat illius communis, cui nova Ecclesia conceditur: quamvis enim ex *cap. unico caus. 10. q. 3. & ex Glossa ibidem v. mancipia.* decem parochiani videantur sufficere ad novam parochialem Ecclesiam constituendam, rectius tamen de hac re judicabit Episcopus, cujus est suprema animarum suæ diocesis cura.

3 Notandum tertio, Velle tamen Pontificem, ut competens honor matri Ecclesiæ servetur, & jus præsentandi novæ Ecclesiæ presbyterum ad Rectorem antiquæ Ecclesiæ parochialis pertineat, si ex redditibus illius Ecclesiæ, novæ Ecclesiæ presbytero dos, sive sustentatio fuit constituta, ita ut in tali casu dotata ab antiqua novæ Ecclesiæ patronus sit non tantum, qui fundum pro Ecclesiæ ædificanda concessit, & cujus sumptibus Ecclesia nova ædificata fuit, sed etiam Rector antiquæ Ecclesiæ, ex cujus redditibus dos novæ Ecclesiæ constituta est, ut monet Glossa in *b. cap. v. Rectoris.* Et quamvis eadem Glossa putet *v. honor*, ut competens honor antiquæ Ecclesiæ servetur, prout *cap. h.* exigat, aliquid annuatim (censum v. g. aliquem moderatum ad arbitrium Episcopi) in signum subjectionis à nova Ecclesia antiquæ solvendum, rectius tamen alij judicant, nullo jure hoc probari posse, sed potiùs honorem hunc antiquæ Ecclesiæ servandum in eo consistere, quòd pro baptismo & sepultura major Ecclesia

adiri debeat; quòd teneatur novæ Ecclesiæ parochus ad Capitulum Ecclesiæ matris venire; quòd obligetur ad alia jura parochialia præstanda &c. *cap. 2. de Capit. monach. cap. 10. de præscript.*

CAPITVLVM IV.

De his.

PARAPHRASIS.

Rescribit Lexoviensi Episcopo Alexander III. Pontifex, quòd ad reparandum Ecclesiarum parochialium cogi debet illi, qui provenustalis Ecclesiæ habent, ut si opus fuerit, de bonis talis Ecclesiæ illis superfluis, conferant, ut eorum exempla cæteri imitentur. Vide de materia hujus juris *cap. 1. h. 1.*

CAPITULUM V.

Ad audientiam.

PARAPHRASIS.

Ecclesiæ ejusdam Collegiæ secularis Canonici, postquam in Episcopum contra ejusdam Ecclesiæ alterius assumptum fuit, desideravit, & à Pontifice petiit, ut in locum secularium Canonorum, substituere in ea Ecclesia, ex qua in Episcopum assumptus fuit, Canonicos regulares posset, ac simul Canonici Regularium in Ecclesia ea instituendorum privilegia confirmarentur: ob hoc ab Urbano III. Pontifice, quod primo loco petijt, ut Canonicos scilicet regulares in ea Ecclesia, ex qua assumptus est, in locum secularium instituere posset, et tamen, ut ad hoc habeant licentiam decessari, & Clericis illius Ecclesiæ secularis, si adhuc superessent aliqui ad vitam, vel in hac vel in alia Ecclesia sustentatione necessaria provideat. Alterum verò, quod petebatur, circa confirmationem privilegiorum novis Canonicis introducendis concedendum, &c. Quis Pontifex, concedere se de jure non

posse asserbat, cum nulli adhuc essent Canonici, quibus privilegium concederet.

SUMMARIUM.

1. *Sacralis Ecclesia Collegiata potest in Regularem mutari, non tamen vicissim, nisi in defectum Regularium & cum auctoritate Papæ.*
2. *Debet tamen etiam sacralis Ecclesia, in Regularem mutatio fieri cum licentia Ordinarij, & sine præjudicio superstitium Clericorum secularium.*
3. *Non possunt quidem Ecclesie nondum existentis privilegia concedi, ut statim valeant; possunt tamen concedi, ut valere incipiant, postquam exstructa fuit.*

Notandum primò. Quòd possit secularis Ecclesia Conventualis seu Collegiata, in Regularem mutari, prout etiam habetur in *cap. si Episcopus 73. can. 12. q. 2.* ob favorem scilicet Religionis, & quia Regulares strictioris observantiae sunt, quam Clerici seculares: quæ causa etiam probat, quòd non possit Regularis in secularem mutari, nisi in defectu Regularium *cap. inter quatnor §. de religiof. dom. & cum auctoritate Papæ*, prout docent *Abbas, Sylvester, Azor & alij.*

Notandum secundum. Velle Pontificem, hanc mutationem Ecclesiæ secularis faciendam esse in Regularem cum licentia Ordinarij; quamvis enim ad mutationem talem faciendam sola Papæ licentia sufficeret, vel etiam sine explicita Papæ licentia solius Ordinarij, sive Episcopi, placuit tamen à Pontifice mutationis hujus faciendæ licentiam petere, quòd certior & magis firma esset illa mutatio à majori auctoritate impetrata; & voluit etiam Pontifex requiri licentiam Episcopi, ut nihil præjudicare alicui videretur: quæ etiam de causa, & ad vitandum superstitium Clericorum querelas, mutationem quidem fieri concessit, sub necessariâ tamen conditione, ut de con-

grua sustentatione Clerici illius Ecclesiæ superstitibus provideretur.

Notandum tertio. Non posse quidem rei nondum existentis, sive Ecclesiæ nondum ædificatæ, concedi privilegium, ut ex hoc tempore valeat, cum ad valorem privilegij non minùs requiratur acceptatio, quàm ad donationem; res autem nondum existens acceptare utique non potest, potest tamen illi conferri privilegium, ut valere incipiat, postquam Ecclesia talis exstructa fuit, *argum. Leg. cum qui 41 ff. de rebus creditis, & juxta Glossam finalem hic v. non possumus.* Et quamvis Ecclesiæ vel Monasterio nondum exstructo legari possit, ut à morte legantis valorem suum accipiat legatum tale, postea ab hærede præstandum, ubi fuerit Ecclesiæ ædificata, cum ad valorem legati talis non requiratur legatarij acceptatio; donari tamen propria auctoritate nihil potest Ecclesiæ tali nondum exstructæ, cum donatio speciem pacti habeat, ad sui valorem acceptationem requirentis.

CAPITULUM VI.

Tunos.

PARAPHRASIS.

Dubitabat Episcopus aliquis, an possit ob indigentiam populi, non sine magno incommodo ad divina audienda Ecclesiam antiquam accedentis, novam Ecclesiam intra fines parochiæ antiquæ ædificare, non obstante suo juramento, quòd de rebus Ecclesiæ suæ non alienandis fecerat, eum ex occasione novæ Ecclesiæ ædificatæ, diminutionem obventionum suarum passura esset Ecclesia antiqua, ad novam Ecclesiam confluentibus jam parochianis, qui in vicinia novæ Ecclesiæ habitabant. Interrogavit proinde ex Pontifice, utrùm impediat à novæ Ecclesiæ ædificatione, juramenti sui, quòd fecerat, obligatione, & responsum ab eo accipit, nullo modo intermittendam Ecclesiæ novæ constructionem populo in-

Xxx a

fer-

servitutam, propter juramenti ad hunc casum se non extendentis religionem, eò quòd periculum salutis animarum, propter carentiam divinorum, merito timeri possit.

Notandum. Quæ circa novæ Ecclesiæ ædificationem, intra limites alterius

antiquæ parochiæ statuta sunt, in cap. supra dicta sunt; & quòd juramentum ad hunc casum novum & extraordinarium non extendat, ubi animæ salus veretur, & periculum illius merito timeatur, addit etiam Glossa hic v. juramenti.

TITULUS XLIX.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM, CÆMETERII, ET RERUM AD EAS PERTINENTIUM.

CAPITULUM I.

Ut in domibus.

PARAPHRASIS.

Statuit in hoc cap. Pontifex, quòd iudex secularis, sive legatus ille sit Principis secularis, sive Comes, aut alius officialis, vel minister, in domibus Ecclesiarum, jus dicere, sive judicare causas forenses non possit; neque in talibus domibus hospitium sibi vendicare, quasi hoc pro consuetudine sibi liceret, sed in publicis locis domos constituent, in quibus jus dicant,

SUMMARIUM.

Judex secularis quando possit jus dicere in domo ad Ecclesiam pertinente.

Notandum. Prohiberi in hoc cap. ne iudex secularis, aut jus dicat, lites forenses decidendo in domibus, quæ ad Ecclesias pertinent, aut hospitium ad habitandum sibi vendicet, publica auctoritate, quasi hoc ex consuetudine recepta sibi debitum liceret, cum talis consuetudo velut onerosa Ecclesijs merito improbetur: & quamvis ex charitate in his etiam ædibus Laico judici habitatio concedi possit, ac possit etiam in talibus ab Ecclesia conductis

domibus habitare, & jus dicere, non potest tamen hæc talia licite facere, quasi jus aliquod hospitandi & judicandi in talibus ædibus publicâ auctoritate, vel ex approbata consuetudine habeat, nisi fortassis patrono, aut alteri de Ecclesia bene merito hospitium in talibus ædibus reservatum cum auctoritate Episcopi fuisset, *argum. cap. Electoribus 30. caus. 18. q. 2. prout etiam docet Azor part. 2. l. 9. c. 9. q. 1.*

CAPITULUM II.

Pervenit.

PARAPHRASIS.

Archiepiscopo Tricensi rescribit in hoc cap. Pontifex Gregorius IX. nullum excommunicatum debere in casu necessitatis à curia contra hostem custodiam, sub prætextu, quòd Ecclesiæ Romanæ aut d'acensis Tricensis subditus sit; sed omnes ad hoc (quasi senes sint) generaliter compellat, quatenus cunctis vigiliis, ut ait Pontifex (successive scilicet vel simul) melius valeat Civitatis custodia procurari,

